

Tatár nyelvjárási adalékok.

(Második közlemény.)

IV. Szójegyzék.

[Szójegyzékemet a betűk következő sorrendje szerint állítottam össze: *a* vagy *â*, *ä*, *b*, *č*, *d*, *é*, *e*, *f*, *g*, *γ*, *h*, *ç*, *i*, *j*, *k*, *l* vagy *l̄*, *m*, *n*, *ó*, *ö*, *p*, *r*, *s*, *š*, *t* vagy *t̄*, *u*, *ū*, *v*, *z*, *ž*, *ž̄*.

A szövegekben előforduló szavak mind feltalálhatók a szójegyzékben a megfelelő alapszó alatt, csak a deverbális igéket még a *-kaj*, *-káj*, *-çena*, *-genä*, *-kəna*, *-kenä* kicsinyítő és becéző képzős szóalakokat hagytam ki jobbadán. A szövegek szokincsén kívül több százra rúg azon szavak száma, melyeket társalgás közben, vagy egyenes kérdezősködés útján jegyeztem fel. A rövidítések közül: *a*. = arab, *p*. = perzsa, *o*. = orosz.]

a, â

âbez (a. حائط *a* ki valamit őriz, betart; *a* ki a Koránt betéve tudja) művelt, tanult. Használatos mint megtisztelő megszólítás is.

âbuška (permi tatár) férj.

âbzar istálló, ól.

âc éhes; *âčlek* éhség, éhínség; *âček*- megéhezni.

âc- nyitni, kinyitni, *âçar* *âčmas* = *âçena* *âčü* kissé kinyitni; *âček* nyílt, nyitott; *âčel*- kinyílni; *âčekč* kules.

âčmuça (o. оцмұча) nyolczad, egy nyolczad font; *âčmuça* *âj bir* adj egy nyolczad font teát.

âčü harag.

âçac fa; *âçac bāše* a fa sudara.

âça bátya; *âçaj* bátyó, bácsi (házas ember).

âçen- l. *âk*-.

âçez- l. *âk*-.

âzça pénz.

âzer (a. آخر vég) vég, végső; *âzer öjlä wâkete* délután, késő délután; *âzerenda* végül, utoljára.

âzmaq (a. احمق) ostoba, bolond.

âj hold, hónap; *âjneŷ ničänčë kënë* a hónap hányadika? *âjneŷ bërëncë kënë* a hónap elseje; *âjneŷ âktek kënë* a hónap utólja.

âjak láb; *âjak jözë* a lábfej felső fele.

âjaz felhőtlen, derült idő, *bolöt juk hâwa*.

âjer- elválasztani; *âjerma* különbség; *âjerel-* v. *âjrel-* elválni, elkülönülni.

âj-hâj ej-haj!

âjü (*âjeu*) medve.

âk fehér; *âp-âk* egész fehér, hófehér; *âksel*, *âzsel* halovány; *âŷar-* fehéredni, fehérleni; *âŷart-* fehériteni.

âk- folyani; *âŷen* folyó, folyás; *âŷen sū* folyóvíz; *âŷez-* folynatni, folyni hagyni.

âkça = *âzça*.

âktek végső, utolsó, maradék.

âl- venni, fogni, kapni; más igének -a, -ä képzős igenevével kapcsolatban «képesnek lenni»: *kurä âl-* látni tudni, *kurä âlma-* látni nem tudni, ki nem állhatni; *âlder-* elvétetni, elhagyni venni; *âleš-* egymástól venni, eszerélni; *âlešter-* kicserélni.

âla tarka; *âla kârŷa* varjú, ворона.

âlaj úgy, igen (= ja); *âlaj bulsa da* mindazonáltal.

âlbaste rossz szellem, boszorkány; *âlbaste kilëp baste* megnyomott a boszorkány.

âld előrész, eleje valaminek; *âldemda* előttem, *âldema* elem.

âlda- csalni, megcsalni, rászedni; *âldan-* csalódnai, megcsalattatni; *âldar* csaló; *âldat-* megcsalni hagyni.

âldë tész metszőfog.

âlden tész metszőfog.

alla, *allax* (a. الله) isten.

âlma alma.

âlten arany; *âltenla-* aranyozni.

amma (a. أم) azonban, de.

âna anya; nőstény, tojó; *âna kurkâ* pulykatyúk.

- ānda* ott, oda; *āndaj* olyan; *āndan* onnan.
ānkāu szájpaddlás.
ānla- érteni, megérteni.
ān értelem, figyelem; *ānsez* ostoba, figyelmetlen; *ānsez-*
dan véletlenül.
ānra ostoba.
āptera-, *āptr-* nem tudni, mit tévő legyen az ember, za-
varban lenni, meggabalyodni.
āra köz, közep; *ul ārada* azonközben.
ārake (oszm. *راكي*, *rake*) pálinka, bor.
āre az a, tulsó; *āndan āre* azután.
āreš (o. *рожь*) rozsa.
ārka hát; *ārkalek* hátszija a lószerszámon.
āršen rőf.
ārt hát, mög; *ārttan kal-* elmaradni.
ārtek több, külömb, fölösleg; *ārtegrak* több, külömb, jobban.
ās- akasztani; *āsel-* akasztódni.
āsel, *āsl* (a. *اصل* gyökér, eredet) valaminek a java, drága, jó.
āst az alja valaminek; *jir āstenda* a föld alatt; *ārač āstena*
a fa alá.
āš étel; *āšlek* gabona; *āša-* enni, *āšap bēter-* megenni.
āšek (a. *عاشق*) szerelmes.
āt ló.
āt név; *ātle* nevű; *ādaš* drusza.
āt- dobni, vetni, löni; *ātel* vetődni.
āta atya; hím, kan; *āta kurrkä* pulykakakas; *ātaj* atya,
atyus.
ātla- lépni, lépdelni; *ātlat-* léptetni.
ātna hét (= Woche); *ātna kēn* péntek; *ātna kič* csütörtök.
āu vad, vadászsákmány; *āula-* vadászni, zsákmányul ejteni.
āu- dőlni, eldőlni; *āuwarra* tör- dülőfélben lenni.
āuna- fetrengeni, henteregni.
āwur- fájni; *āurū* fájdalom; *āwurt-* fájni; *bāšem āwurta*
fáj a fejem.
āwul, *āwel* falu.
āwuz száj; *āwuzlek* zabola.
āz kevés; *āzrena* kevéske, csak kevés; *āzaj-* kevesbedni;
āzajt- kevesbíteni.

áz- letérni a jó útról, elzúlleni; *ázgen* rossz, züllött, heves.
ázau tész zápfog.

ü

äbä asszony, öregasszony, bába; *äbéj, äbé* anyóka, bába,
 parasztasszony.

äbräkäj árnyékszék.

ädäb (a. ادب) tisztesség, tisztességtudás, jó erkölcs.

ädäm (a. آدم) ember.

ägär (p. اقر) ha.

äjran író (= Buttermilch). VÁMBÉRYNÁL csagataj *ajran* eine
 Art saurer Milch, die mit Wasser verdünnt und gesalzen ge-
 trunken wird.

äjt- szólni, mondani.

äkälä membrum virile.

älbittä (a. البته) valóban, természetesen.

älé még, most; *älé dä* még most is; *älégé* az a bizonyos,
 az az említett.

äpäj kenyér.

äräm (a. حرام) hiába! mihaszna.

ärém üröm.

ärlä- szidni, megszegyeníteni, lehordani.

ätäc kakas.

ätäm-tököm csigabiga.

ätekäj atyácska.

äwwäl (a. اول) előbb, első; *äwwälä* az előbb, először;
äwwälgé előbbi.

äzér (a. حاضر) kész, most, jelenleg.

b

bärü bűbáj, bűvölés; *bärüče* bűvölő, kuruzsló, jós.

bäxet (p. بخت) szerencse; *bäxetle* szerencsés; *bäxetsez*
 szerencsétlen.

bäj gazdag, gazdag ember; *bäjlek* gazdagság; *bäj-* meg-
 gazdagodni.

bäjače az a bizonyos.

bäjtak meglehetősen sok; *bäjtak wäket utkän* jó idő elmúlt.

- bák*- nézni, tekinteni.
báka béka.
bál méz; *bál körte* méh.
bála gyermek; *bálale* *éj* oly ház, a hol gyermek van; *bála* *táp*-gyermeket szülni.
bálék föld, sár.
bálék hal; *bálék bälése* rétestésztában sült hal.
báik-fényleni, ragyogni; *kójás báikte* a nap felkelt.
bálta balta, fejsze.
bálter csánk, lábikra.
bár minden, a reákövetkező főnév után még rendesen *da*, *dä* kötőszó áll; *bäre da*, *bärese da* mind, valamennyi.
bár van; létezik, a létező; *bár idé* v. *bár éje* volt; *bár sikellé*, *bár kébék* mintha volna, úgy látszik van; *bárlék* létezés, meglétel.
bár-menni.
barabar (p. *برابر*) együtt.
bármak ujj; *átsez bármak* gyűrűs ujj; *bás bármak* hüvelyk-
 ujj; *cänčä bármak* kis ujj; *imän bármak* mutatóujj; *urtä bär-*
mak középső ujj.
bäs-nyomni, elnyomni, rálépni; *bäsel*-elnyomódni, el-
 csendesülni.
bäsu mező, szántóföld.
báš fej, kezdet, vég; *bášak* kalász, gabona feje; *bášla*-kez-
 deni; *jejtaj bášlatan* elkezdett sírni.
báška más.
báškert baskir; *báškertka bärerça* baskirok közé menni,
 baskir földre menni.
bät-elmerülni, elsüllyedni, alászállani. *kójás bätkandan suj*
 naplemente után; *bäter*-elsüllyesztetni, alámeríteni; *bätkel* süp-
 pedős, süppedékes.
bäter, *bäter* vitéz, bátor.
bäwur máj.
bäwuryalek hasheveder a lószerszámon.
bäzar (p. *بازار*) vásár.
bäža sógor; egymásra nézve *bäža* oly két vagy több férfi,
 a kiknek feleségei testvérek.
bäbkä szarufa.
bäjät, *bäjät* (a. *بيت*) vers.

bajräm (p. *بیرام*) ünnep.

bäkäl csukló, boka.

bäläkäj kicsiny.

bälë, bälï (a. *بلی*) igen! helyes!

bälës sütemény, béles.

bälkë (p. *بلکه*) söt.

bäräkät (a. *برکت*) áldás.

bärän bárány.

bäs (p. *بس*) elég, azután.

bätäk asszonyi szeméremrész.

bëd (baskir) = *bëz* mi.

bëjë- táncolni; *bëjët*- tánczoltatni.

bëjék magas.

bëjër vese.

bël- tudni, képesnek lenni; más igének -a, -ä képzős ige-nevével: *ërä bël*- ugatni tudni; *bëldër*- tudatni, tudtára adni, megismertetni; *bëlek* tudás, okosság; *bëleklë* tudós, okos; *bëlen*- tudódni, kitűnni.

bëlän, blän, blä val, -vel, együtt. Névmásokat genitivus-ban vonz: *sinëy bëlän* veled; mint kötőszó: és: *äjü bëlän tëlkë* a medve meg a róka.

bëläzëk a kéz feje.

bëlen fánkféle sütemény, *блинь*.

bër egy; *bër* . . . *bër* hol . . . *bër* hol; *bëräm* *bëräm* egyenként, egyik a másik után; *bëre, bërësë, bërsë* egyik, az egyik; *bërgä* együtt, együvé; *bërgäläs*- egyesülni; *bërék-, bërël-* egyesülni; *bërés-* egygyé lenni, egybe forni.

bët- végére érni, elfogyni; *bëtër*- elvégezni, elkölteni, tönkre tenni.

bëz varróár.

bëjék- magát unni, bänni valamit.

bëlçerak sár, sáros; *bëlçerat-, bëlçrat-* besározni.

bëräuk, bräuk csakhogy.

bidra (or. *ведра*) veder.

bijä kancza.

bik nagyon; *bigräk* jobban, inkább; *biklä-* bezárni.

bikjär (p. *بيکار*) hiába, haszontalanul; *bëznëy wakët bikjär* *utmäj* nem telik az időnk haszontalanul.

- bil* derék; *bilbâu* öv.
bir- adni.
bišek bölcső.
bit arcz, az arcznak a szemek alatti része.
bizâ- ékesíteni, kendőzni; *bizân-* magát kendőzni, eziczo-
 mázni.
böcmak zúg, zugoly.
bödâj búza.
bolân szarvas.
bólón rét, kaszáló.
bölöt felhő.
börécák, berécák borsó.
bórón orr; *bórón tišége* orrlyuk; *bórónye* régi, ősi.
bót ezomb.
bóták ág.
bóz jég, jégeső.
böz- eltörni, elrontani.
bözâu, bezâu borjú; *bözâula-* borjazni.
bögölcân bögöly.
bögön (= *bu kën*) ma; *bögönké* mai.
bökrö, bökré púpos.
börték, buurtuk mag.
bötön egész; *bötönnâj* egészen, egész állapotban.
bu ez; *bu jel* v. *bejel* az idén.
buraj l. nyelvten.
burâu békó (vasból).
burâz, buręzlâu torok.
buj természet, hosszúság, test; *kën buje* egész nap; *âney*
suze bujenča az ő szavai szerint.
bujâ- festeni; *bujâu* festék, festés, szín.
buk trágya, bélsár.
bul- lenni; *bulû* lét, levés; *buler* valamire való, jóra való;
bulmas semmire való.
bulaj így, ide; *bulaj kil* gyere ide!
bulter tavaly; *bulterye* tavalyi.
burâ ácsmunka; épületek faváza; *burâ-* összeróni, ácsolni;
burâce ács.
burâj; burâjda burâj kâr jâuwa fergetegesen esik a hó.

burân hófergeteg.
bureç tartozás; *burçem* tartozásom.
butelka (o. бутылка) üveg.
buwun, *bu'un* kézcukló, íz.
buz sárga, szürkéssárga.
buzturğaj pacsirta.
bukân tuskó; *tägärmäç* *bukäné* kerékagy.
bukmä női szemérem.

ĕ

čarsäu (p. چارشب) függöny, melylyel a szoba egy részét elkülönítik a nők számára. A függöny mögötti rész *čarsäu eče*.

čätan sánta, béna.

čäc haj.

čäc- vetni, szórni.

čäj tea.

čäkäs- koczintani (poharakkal).

čärükä csóka.

čebän légy; *täräzäné äcma*; *čebänlär kerä* ne nyisd ki az ablakot; bejönnek a legyek.

čebértkä ostor.

čebēs csirke.

čejä meggy; *čejä töslö* meggyszínű.

čéré-, *čörö-* rothadni, korhadni; *čérék* rothadt.

čeban kemény kelés.

ček- kimenni, menni; *čegar-*, *čekar-* kivenni, kihúzni.

čen (csag. *čín*, khinai *čén*) igaz, szent, tiszta.

čepček veréb.

čerar (p. چراغ) mécs, világ.

čerše fenyő, елка.

čibär szép.

čigä halánték; *čigäčej*, *čigäčej* kerékszeg.

čik- húzni, viselni. (E szónak végső *k*-ját *g*-vé gyengülve nem hallottam.)

čirék (p. چاربيك) egynegyed.

čirkäu (o. церковь) templom.

čizówka dutyi.

čökör gödör.

čuje- csipkedni, csőrrel felszedezetni.

čuläk félkezű.

čum- alámerülni, alábukni.

čurba leves.

čulmäk fazék, korsó.

čumälä kepe, boglya (körülbelül egy szekérre való).

d

da, dä és, is; illeszkedve: *ta, tä.*

dära patkó.

däxe még.

däla síkság, mező.

dän hír; *dänlekle* kiváló, híres.

dänä (p. دانا) tudós, böles.

däwaj (o. давай) adj!

däwä (a. دعوا دعوى) per, perlekedés, feleselés.

därwis (p. درویش) szegény, koldus.

däwlat (a. دولت) gazdagság, szerencse.

dëreldü- vaczogni.

dëwar (p. دیوار) fal.

di- mondani. Jelen idő: *dëj, digän* alakja igen gyakran idézést jelez: *tätarča bär täkmak digän suz* a tatárban van egy szó: «takmak».

dilbugä gyeplő.

din (a. دين) hit, vallás; *dinë bäska* más vallású.

döröst, dörös (p. درست) igaz; *döröstlek, döröslök* igazság.

duä (a. دعا) imádság; *duäda bul-* imádkozni.

dunjä (a. دنیا) a világ.

dust, düst, dus (p. دوست) barát, *duskaj* barátocskám.

dušman (p. دشمن) ellenség.

duldul táltos ló.

dušämbä kedd.

é

ëč belső rész; *ëčëndän äjt-* magában mondani; *ëcënë säl-* zokon venni.

ëč- inni, *ëčkalä-* iddogálni; *ëčërt-* itatni.

ëj- hajtani, meghajlítani; *ëjël-* hajlani, hajlítódni.

ejä úr, gazda, szellem; *ej ejäse* házi gazda; házi szellem, mely a gazdájától eladott vagy elhagyott házban sirdogál; *äbzar ejäse* istállóban tartózkodó szellem, mely csupa szeretetből összegubanczolja a ló sörényét, de azt kioldani nem szabad; *sü ejäse* vízi szellem, mely a vízbe menő embert magához vonja és megöli.

ejäk áll (= Kinn).

ejär nyereg; *ejärlä-* nyergelni.

ejär- utána menni, követni; *ejärt-* maga után vonni, maga után csalni.

ejlä, ejlä dél, *ejlä wäketä* dél.

ejnä, enä tü.

el- akasztani, felakasztani; *eläk-* akadni, beleakadni; rászállani, mint a madár az ágra.

en barlang, vaczok.

enä l. *ejnä*.

enä öcs.

erämčäk savó.

erän csipa.

estä- kérni, óhajtani.

es dolog, munka; *eslä-* tenni, dolgozni.

esät- hallani; *esätäl-, esätäl-* hallatszani.

ez nyom, csapás; *ezlä-* nyomozni, keresni.

e

ebädät (a. عبادت) szolgálat, istenszolgálat, imádkozás.

ejrtebar (a. اعتبار) tisztelés, becsülés, figyelemre méltatás; *ejrtebar üt-* ügyelni, ügyet vetni valamire, figyelemre méltatni.

extejar (a. اختيار) választás; *extejar kel-* választani, vállalni.

ejä l. *ojä*.

ejät stb. l. *ojät*.

ender pajta.

egyre, säban egyre v. *säban egyrese* ekekormány.

egyrecäk a lószerszámnak a hátra eső főrésze (BÁLINT GÁBOR-nál: *inürčäk* hámpárna).

esan- hinni, bizni.

ezba (o. изба) ház, házikó; *ezba tubäse* háztető.

f

fájda (a. فائدة) haszon; *fájdasez* haszontalan, hasznavehetetlen, hiábavaló.

fáker, faker (a. فقير) szegény.

fälänčä (a. فلان) némely, bizonyos; *fälänčä wáketta* egy bizonyos időben.

fikér (a. فكر) gondolat, gondolkozás; *fikér it-* gondolkozni.

fil (a. فعل) cselekedet.

firištä (p. فرشته) angyal.

g

gastinica (o. гостиница) vendéglő.

gömer, gumér, rümer (a. عمر) élet; *gumer it-* élni; *gumer bujenča* az egész életben.

gráz (o. грязь) piszok, sár.

gubbu, gubö (csag. köpü) köpü.

gumbä, gömbä (o. губа, lengy. gąbka) gomba.

guzäl szép.

γ

γájep (a. عيب) bűn, hiba; *γájepsez* büntelen, hibátlan.

γákel (a. عقل) ész; *γákelle* eszes; *γákelsez* esztelen.

γálem (a. عالم) tudós, tudományos.

γám (a. غم) gond, bánat, bú.

γáskär (a. عسكر) katona.

rubérnatör (o. губернаторъ) kormányzó.

rumer, rümer l. *gömer*.

γür, gür (p. گور) sír.

h

hazer, hāzēr (a. حاضر) kész, most; *hāzērdä* jelenleg.

häm (p. هم) egyszersmind, úgyszintén.

hämmä (p. همم) mind; *hämmäse* mindnyája, valamennyi.

här (p. هر) minden; *här kájse* mindegyik; *här jirdä* mindenütt.

hič, ič (p. هیچ) semmi, egy sem; *hič bër jirdä* sehol; *hič wäket* soha; *hič bulmasa* legalább.

hin (baskir) = *sin* te; gen. *hinëy*.

hisablaş- (a. حساب) egymással elszámolni.

X

žabär (a. خبر) hír, híradás.

žajran (a. حیران) ámuló, bámuló; *žajran bul-* elámulni.

žajwan (a. حیوان) állat.

žäk (a. حَقّ) jog; jus, követelés.

žäl (a. حال) állapot.

žälk (a. خلق) nép.

žan, žän király.

žarab (a. خراب) elpusztítás, tönkretevés; *žarab it-* elrontani, elpusztítani.

žatta (a. حتی) sőt, annyira hogy.

žäwa, žävä (a. هوا) levegő.

žajlä (a. حیلّه) ravaszság, esel, fortély, ármány; *žajläcän,*

žajläle ravasz, ármányos.

žezmät, žizmät (a. خدمت) szolgálat, munka, vesződség.

žikäjät (a. حکایت) elbeszélés.

žikmät (a. حکمت) bölcsesség.

žözä gazda.

žödëžöt búbosbanka.

žörmät (a. حرمت) tisztelet, tisztesség.

žudaj (p. خدا, حدای) isten; *žudaj tažala* a fenséges isten; *tažala* = a. تعالی.

žur (p. خور) megvetett, lenézett; *žur kur-* lenézni, megvetni.

žuš (p. خوش) jó; *žuš kildëy* isten hozott!

i

ī, ej ej! hej!

idän padló.

igën l. *ik-*.

ik- vetni; *igën* vetemény, gabona; *igën igücc* magvető, szántóvető.

iké kettő; *ikencé* más, második; *ikencé törté* másféle.
ikéndé, ikéndé, ikéndé wáketé késő délután.
iklän- tétovázni; nem tudni, mire szánja magát az ember. *iké-ből*.

ikmäk kenyér.

im- szopni. Ha a tehén véres tejet ad, azt mondják: *jelan imä* kigyó szopja. *imčäk* emlő; *iméz-* szoptatni; *imé* a tőgy (emlő) bimbója.

in szél, szelesség.

in- leereszkesdni, leszállani; *kójás inä* a nap leszáll.

indé most, már, immár.

iptäs barát, pajtás.

ir férfi, férj; *ir késé* derék ember, igazi férfi; *ir bälä* fiúgyermek.

irek szabadság; *ireklé* szabad.

irén ajak.

irtä reggel, korán, holnap; *irtä belän* reggel = in der Frühe; *irtä küldé* korán jött; *irtädän sunya* holnapután; *irtägä* holnap; *irtägé* holnapi.

is ész, eszmélet, elme; *isémä* v. *iskä tösmäs* nem jut eszembe; *iskä töšör-* rágondolni; *isséz* eszméletlen.

is illat.

is- fújni; *jil isä* fúj a szél.

isän egészséges; *isänläs-* egymást üdvözölni elváláskor vagy találkozáskor.

isém, isém (a. اسم) név; *ismém* nevem.

iské régi, ócska.

isnä- ásítani, ásítózni.

isrök részeg, kábult; *isröklék* kábulat.

išäk számár.

išek ajtó; *išek äldé* udvar; *išek äldenda* az udvaron.

it hús; *pěškän it, kórjan it* sült hús, peccsenye; *těš ité* foghús.

it- tenni; *ittér-* tétetni.

iték csizma.

i

jäbalak bagoly.

jäfrac levél, falevél.

jāxše, jākše jó; *jāxšelek, jākšelek* jó, jóság.

jāk oldal, táj; *jāken* közel.

jāk- fűteni, égetni, tüzet rakni, elégetni.

jaki, jāki (p. *ياكى*) vagy, avagy.

jāktelek pír, esti pír, hajnalpír.

jāla- nyalni.

jālan mező, vidék.

jālanrač mezítelen; *jālenājak* mezítláb.

jālran hazugság; *jālranče* hazug, csaló.

jālrez l. *jānrez*.

jāman rossz; *jāmanlek* rossz, rosszság; *jāmansela*- unatkozni, rosszkedvűnek lenni; *jāmanselau* unalom, rossz kedv.

jān oldal; *jāngmda* mellettem, nálam.

jān- égni; *jānder*- égetni.

jānēš (p. *جان* lélek, tatár *iš* pár, társ) kedves, szerető;

jānkaj (p. *جان* kicsinyítő képzővel) kedves, szerető.

jānyak pofa; az arcnak a fül felé eső része.

jānye új.

jānyer eső.

jānyrez, jālrez egyedül, egyedül való; *jānyezra* egyedül, egymagában.

jānleš tévedés; hibás, téves; véletlenül.

jār part; *jār bāšenda* a parton.

jār, jār (p. *يار*) szerető.

jār- hasítani.

jāra seb.

jāra- jónak, alkalmasnak lenni, megfelelni, tetszeni; *jārar* helyes! *jārat*- szeretni, kedvelni.

jārem és fél; *ikē jārem* kettő és fél.

jārte szegény.

jārte fél (= halb).

jāsa- csinálni, készíteni, tenni.

jāt- feküdni.

jāu- esni (csapadékokról); *jāuwem* eső.

jāwaš szelid, puha.

jāwuz merész, vakmerő.

jāz tavasz; *jāz kōnē* tavasszal.

jāz- írni, *jāzū* írás.

- jâz*- köpülni; *mâj jâz*- köpülni.
jâ, *jâ* különösen megszólításnál használt indulatszó.
jâbês- megragadni, hozzáragadni, megmarkolni.
jâj nyár.
jâksâmbâ (p. *یکشنبه*) vasárnap.
jânâ ismét, újra.
jâš kor; *jâšlê* koros, idős.
jâš fiatal.
jâš könny; nedű.
jâšêl zöld.
jâšên villám; *jâšênâ*- villámlani; *jâšên jâšênâj* v. *jâšên jâltraj* villámlik; *jâšên suktê* beütött a villám.
jâšêr- elrejtteni, eltitkolni; *jâšêrên* titokban.
jâtîm (a. *یتیم*) árva.
jêgêt, *jêkêt* legény, ifjú.
jêdrek ököl.
jêrla-, *jêla*- sírni; *jêrlat*- megrikatni.
jêj- gyűjtteni, összeszedni.
jêk- ledönteni; *jêrel*- összeesni, rogyini.
jêl év.
jêlan kígyó.
jêldez csillag.
êlra folyó.
êlk-, *jêlk*- tépni, kitépni.
jêr ének; *jêrla*- énekelni.
jêrak messze; *jêrakta* a távolban.
jêrt- tépni; *jêrtêk* tépett, rongyos.
jê- enni, megenni; *jêmêš* étel, gyümölcs.
jêbâr- küldeni, eleresztteni.
jêdê hét; *jêdêgân* a gönczöl szekere.
jêk- befogni.
jêl szél; *jêlbêrdâ*- lengedezni, lengeni, lobogni; *jêlgâr*- szelet csapni; *jêllâ*- fújni.
jêlkü nyakszirt.
jêjêl könnyű.
jêr föld, hely.
jêt- elérni, elégnék lenni, jutni; *jêtâ*, *jêtâr* elég; *jêtkân kez* felnőtt, eladó leány; *jêtês*- felnőni, megérni.

jitéz okos, ügyes.

jökö, jেকে álom, alvás; *jökö bása* elnyomja az álom; *jökla-*
aludni, elaludni.

jöm- nyomni, behunyni.

jómóró gömbölyű; *jómórka* tojás.

jómóšak lágy, puha.

jört, jert ház, lakás, épület.

jöt- nyelni, lenyelni.

jözák függő lakat.

jöd (baskir) = *jöz* száz.

jögän, jögön kantár.

jögör- futni, szaladni.

jëräk szív.

jërö-, jër- menni, járni.

jöz arcz.

jöz száz.

jöz- úszni.

juřare fel; *juřarda, jukaređa* fent, a felszínen.

juk nincs, a nem létező; *juk isä* csak nem, hátha.

jul út; *juldaš* utitárs; *julek-* találkozni.

jura- magyarázni, megfejtetni; *jure* szántsándékkal.

jukä hársfa, hársfahéj.

jułär eszelős, bolond.

jułäl köhögés; *jułällä-* köhögni.

K

kábak szemhéj.

kábak tők.

káber (a. قبر) sír.

káburğa oldalborda.

káč- menekülni, futni, kerülni; *káčer-* elkergetni, elriasz-
tani, elmenni hagyni.

káčan mikor?

kadar (a. قدر) mennyiség; *ni kadar* mennyi? *mennyire?*
bu kadar ennyi, ennyire.

kadr, kadär (a. قدر) érték.

käj melyik, mely; *käj tuškä* hová? *käj tuštän* honnan;
käjda, kája hol? hová? *käjdan, kajan* honnan?

kâjen nyírfa.

kâješ szíjj.

kâjre, kâjru bú, bánat, gond; *kâjrele* szomorú, bánatos; *kâjrer-* búsulni, szomorkodni.

kâjmak tejfel.

kâjna- forrni; *kâjnat-* forralni.

kâjnaŕa = *ŕâtenney olórak irtuŕane* = a feleség bátyja; sógor; *kâjnana* anyós; *kâjnata* após; *kâjnes* = *ŕâtenney jášrâk ir tuŕane* = a feleség öccse; sógor.

kâjt- visszatérni; *kâjtar-* visszatéritereni, visszaadni.

kâk- verni, kopogtatni; *kâkrel-* verődni, nekiütődni.

kâkrek turha.

kâl- maradni; *kâlŕan* elmaradt, a többi; *kâlder-* hagyni.

kâla város.

kâltera-, *kâltra-* reszketni, vaczogni.

kâmče ostor, korbács.

kâmel gabonaszár; *bódâj kâmlę* búzaszalma, búzatarló.

kâmęš nád.

kâmet (o. хомутъ, lengy. *chomat*) lóiga.

kân vér.

kânat szárny, toll.

kančellareŕja (o. канцелярія) írószoba.

kâpček zsák, tarisznya.

kâpka kapu.

kâpla- elborítani, eltakarni, körülvenni.

kâr hó.

kâra fekete.

kâra- nézni; más igének -p képzős igenevével «próbálni»; *kârale* nézd csak; *âšap kâra-* megízlelni; *kâraš-* egymást nézni.

kârak tolvaj.

kârbaze pincze.

kârbuz görög dinnye.

kârcęŕa (csag. *karčęŕaj*, *karčuŕa*, mongol *ŕarcaŕaj*) ölyv.

kârcęk asszony, idős asszony.

kâre (a. قارى) olvasó, felolvasó.

kâren has; *kârņem* hasam; *kârendâš* rokon, testvér.

kârŕa varjú; *kâra kârŕa* vetési varjú, гравъ.

kârleŕaç fecske.

kárt öreg; *kártaj-* öregedni; *kárček* öregasszony, asszony.

kásek vékony, lágyék.

kásmak kosz, piszok.

káš szemöldök.

káš oldal; *kášemda* mellettem, nálam.

kášek kanál; *bál kášek* kávéskanál.

käten l. *çäten* asszony.

káz lúd.

káz- ásni; *kázep çekar-* kiásni.

kázek karó; *timér kázek* a sarkcsillag.

kübab (a. كباب) sült, pecsenye.

kübän l. *kibän*.

kübärkä kemenczezugoly.

kükré görbe, ferde.

kümä csónak.

küräs lép (méz lépe).

küriskä fűfajta.

kürrä (a. كَرَّة) -szor, -szer, -ször; *niçä kürrä* hányszor?

küsp (a. كَسْب) szerzés, kereset; *küsp it-* szerezni, keresni.

küstä ruhafelakgatásra szolgáló hosszú rúd.

küzä (o. kosa) kecske; *küzäkäj* gödölye.

kébék, *kébé*, *köbök* mint; névmások genitívusával: *miném*

kébék mint én.

kěj- magára öltetni; *kějgez-* öltöztetni; *kějén-* öltözni; *kějém ruha*; *kějém tégüçé* szabó.

kélüt (a. خلوت) *jäj kënë tóra törçan jert* nyári lakás.

kém hogy.

kéndék köldök; tengelyszeg.

kér- bemenni, bejönni; *kérés-* együtt bemenni; *kért-* beereszteni.

kérpé sün.

kérpék szempilla.

kérték a membrum virile vége.

késä, *kisä* (p. كيسه) zseb, zacskó.

késäl (o. кесель) zablisztból készült kása.

késé, *késē*, *kši* személy, ember, más ember.

késnä- nyeríteni; *késnäš-* egymásra nyeríteni.

kečker- kiáltani, szólani; *kečkeres*- kiabálni.

kečū, *keču* rüh.

kej- merni, merészeln; *kejücelek* merészség, bátorság.

kej- kötni; *kibän kej*- petrenczét csinálni, boglyát rakni.

kejek ferde.

kejen nehéz.

kejrek l. *kójrók*.

kel- tenni, csinálni; *kelū* tevés, csinálás.

kelec kard.

kegyer ferdén, félre; *kegyer sál*- félrecsapni.

ker mező, rónaság.

kerek- megnyírni, nyírni.

kerkü fanyar, keserű, горькій.

kermeska hangya.

kermes földi darázs.

kes- szorítani; *keskeč* csiptető vas; rák ollója; *kesla* rák ollója.

keska rövid.

keš tél; *kešen*, *kešköné* télen.

kez leány; *kez bala* leánygyermek.

kez- pirulni, izzani; *kezar*- pirulni, pirosodni; *kezder*- piritani, izzítani.

kezel piros; *kezellek* reggeli v. esti pír.

ki (p. к) hogy.

kibän, *käbän* petrencze, boglya.

kič est, este; *kič wäkete* este.

kičä tegnap.

kijäru vő, vőlegény, férj.

kijö moly; *kijö äuze* a méhkas nyílása.

kijöntä kettős vízholdó veder; *kez kijöntä belän* a holdban látható alak.

kikrek taraj.

kil- jönni; *kilēs*- illeni, dukálni; *kilēs* jövés, jövetel.

kilén meny.

kimä, *kämä* hajó, csónak.

kiméčäk, *kimécäk* porczogó.

kinän- gyönyörködni, örülni.

kindérä madzag.

kiŋ széles, tág; *kiŋlek* szélesség, bőség.

kip- száradni, kiszáradni.

kiräk kell, szükséges, szükség; *kiräkümäj*, *kiräkümäs* nem kell; *kiräk ide* kellene, kellett volna.

kiré vissza.

kirpé sündisznó.

kirpéc téglá, cserép; *kirpéc suŋüce* téglavető.

kis- metszeni, vágni.

kit- menni.

kitap (a. كتاب) könyv.

kitér- hozni.

kizän- eldöngetni, püfölni.

kjāraz (p. كغذ) papiros.

köčäk, *kečäk* öl, ölelés.

köj- l. *kej-* kötni.

köjäs a nap; *köjäs čęra* a nap felkel.

köje, *keje* kút.

köjma, *kejma* kerítés.

köjroök, *kejrek* fark.

köl szolga.

kölä fakó.

köläk fül; *köläkčen* nagy bélelt téli süveg.

kölän vadszamár.

kör-, *ker-* rakni; *tözäk kör-* tört vetni.

körsäk, *kersak* has, gyomor.

kört féreg, mész; *umärta kört* mész.

köt szerencse; *kötlö* szerencsés, boldog.

kötkar- megmenteni, megszabadítani; *kötöl-*, *kötöl-* kiszabadulni, megszabadulni.

közön holló.

köböök l. *kébék*.

köč erő; *köčle*, *köčlö* erős.

köčök kutyakölyök; *köčök* *kébék* *črmä* ne csaholj!

köl- nevetni; *kölkö* csúfság, nevetség tárgya.

költä kéve.

kön nap, nappal; *kön kur-* életét élni; *këndöz*, *këndözön* nappal.

kēräk lapát.

köräs- birkózni.

köt- vární, őrizni; *kötü* várakozás; nyáj.

köz ős; *közön*, *köz kéné* őszszel.

közgö tükör.

kuála- kergetni.

kučân torzsa.

kučarka kurugla.

kuj juh.

kuj- tenni, helyezni.

kujân nyúl.

kuję sűrű.

kul kar, kéz; *kuleyęę bir* addsa kezed! *kulemdan kilmäj*
nem telik tölem, nincs módomban; *kulbäs* váll; *kultek*, *kultek*
ästę hónalj.

kumäk, *kómäk* patkány.

kumęz, *kemęz* kumisz.

kumęan kétfülű kannácska.

kun- szállani, megszállani; *kunak* vendég.

kunduz cserebogár.

kuräj síp, furulya (öt lyukú).

kur'an (a. قرآن) a Kórán.

kurek-, *kurk-* félni.

kus- hányni, okádni.

kuš- rendelni, parancsolni; *ükerya kuš-* olvasásra fogni,
olvastatni.

kutäk membrum virile.

kuu tapló.

kuwuk húgyhólyag.

kub, *kup* sok, nagyon; *kub-mę* hány, mennyi? *kubęsę*
legtöbbje, javarésze; *kuptän* régen; *kuptän tügel-gęnä* nemrégiben;
kubäj- szaporodni, sokasodni.

kučär tengely.

kugärcęn galamb.

kuk kék.

kuk az ég; *kuk kukräu* égdörgés.

kukäj tojás.

kukräk mell, szügy; *ärba kukräęe* a tatár szekérnek az a
része, mely a fürgetőnek felel meg.

kul tó.

kullu (a. كل) minden; *kullu jirdä* mindenütt.

kumä kocsi.

kun bőr, Leder.

kuñel kedv, szív; *kuñelle* kellemes.

kup l. *kub*.

kuper híd.

kur- látni; *kurä* (dativussal) nézve, szerint; *kurén-* lát-
szani; *kursüt-* mutatni.

kuräzä javas, jós, jövőmondó.

kurkä pulyka.

kusäk dorong, husáng.

kut segg.

kutär- emelni, felemelni.

kuz szem; *kuz äre* a szem fehére; *kuz kãrasë* a szem
feketéje.

l

läçen kisebb sólyomféle, melyet vadászatra használnak.

läken (a. لكن) azonban; de.

lapas lábas istálló.

m

mähër (a. ماهر) ügyes, mester.

mäj vaj; *äk mäj* irós vaj; *sãrg mäj* főtt vaj.

makal (a. مقال) közmondás, példabeszéd.

mãkta- dicsérni.

mãkül (a. معقول) okos.

mãl (a. مال) vagyon, birtok.

mãlüm (a. معلوم) ismert; az a bizonyos.

mãñraj homlok.

mãñka takony.

mašak (a. مشق) gyakorlat; *mašak it-* gyakorolni; *mašak*
ittër- gyakoroltatni.

mãtur szép, szép leány.

mazar (a. مزار) temető.

mãcë macska.

mäjł (a. *میل*) hajlam, óhajtság, kedv; *mäjłəy pãdeša* legyen akaratom szerint.

mãne (a. *منی*) semen.

mãrtãbã (a. *مرتبه*) -szor, -szer, -ször; *ãuwãł mãrtãbã* először, első ízben.

mãšhur (a. *مشهور*) híres.

mãškã gomba.

mãn- mászni, bújni, felmenni, felszállani.

męjėk bajusz.

męna, m'na íme!

męndej ilyen.

męc (o. *печь*) kályha, kemence.

męj agyvelő.

męnut (o. *минута*) percz: *ikę sãratta un męnut tız* percz-czel mult két óra.

męřãłłem, męřãłłem (a. *معلم*) tanító.

męřaj- unatkozni, bãnkódnı; *męřajũ* unalom, búsongás.

męřã kémény.

męmkęn (a. *مكن*) lehetséges; *męmkęnlęk* lehetőség.

męřez szarv.

męjen, mun nyak; *męjnęm* nyakam.

mulla (a. *ملا*) molla; tanult ember.

munda itt, ide; *mundan* innen; *mundaj, męndej* ilyen.

murãd (a. *مراد*) czél, akarat, szãndék.

mubãrãk (a. *مبارك*) áldott, boldog, szerencsés.

n

nãkš (a. *نقش*) festés, hímzés.

nãmãkũł (p. *نا* fosztóképző és a. *معقل* okos) oktalan, ostoba.

namaz (p. *نماز*) imãdság.

namus (a. *ناموس*, gör. *νόμος*) becsület, tisztesség.

nãrsã mi? valami; *bęr nãrsã* valami; *šul nãrsã* az a valami, az az izé; *bęr nãrsãkãj ãšęjbez-mę* eszũnk-e valamicskét?

nãsiřũt (a. *نصيحت*) tanács.

ni mi? *ni řãk?* *ni řãk tóra?* mi az ára? mennyibe kerül?

ničã hány; *ničã jãš* mennyi idős; *ničãncę* hanyadik; *ni-*

čãncę sãrãt hány óra?

niček hogyan?

nigéz alap, fundamentum.

nik (a *ni*-nek rövidült dativusa) miért?

nindäj milyen, miféle?

nišläjem (*ni ešläjem*) mit csináljak?

nuráj nogaj tatár.

nužda (o. нужда) szükség, tűrés, szenvedés.

ó

oč röpülni.

očóra-, *očra-* = *karakarše kil-*, találkozni.

očsöz olesó.

oźša- hasonlítani, hasonlónak lenni; *oźšau*, *oźšäs* érintkezés, hasonlóság; *oźšäšlé* hasonló.

ojä, *ejä* fészek.

ojäl szégyenkezni, húzódozni; *ojät*, *ejät* szemérem, szégyen; *ojätsez*, *jätsez* szemérmetlen, vakmerő.

oló nagy; *olólek* nagyság.

ön liszt.

önöt- elfeledni.

ör- verni; *örös-* verekedni.

ostä, 'stä (p. استاد) mester, mestere valaminek.

özön hosszú.

ö

öcön ért, miatt; névmások genitivusban állanak mellette: *minem öcön* én érettem.

öcönöcö harmadik; *öcönöcö kën* tegnapelőtt.

ěj ház; *ējädä* otthon, itthon; *ěj tubäse* a háztető; *ējlänhäzasodni*.

ějjärmä, *ējjärmä* forgószél.

ējjäran-, *ürän-* tanulni.

ökcä sarok.

ölös, *ölös* rész; *öctän ike ölös* kétharmad.

ör púp.

ör- ugatni, csaholni.

örök- megijedni, megriadni.

öst felső rész; *jär östëndä* a föld felett.

őšö- kihűlni; fagyni; megfagyni; *őšöp bét-* egészen átfázni, megdermedni.

öz- tépni, szakítani.

P

pādeša (p. پادشاه) király.

pak (p. پاک) tiszta.

par (o. паръ) parlag.

pānžšāmbā (p. پنجشنبه) csütörtök.

pāri (p. پری) szellem, boszorkány.

pēcān, p'cān széna.

pēlāš kopasz.

pēlmēn vagdalt hússal tömött apró gombóc.

pēš- főni, megérni; *pēšér-* főzni, megérlelni; *pēškāk* köpüszár.

pēt tetű.

pētčā a kelés magva.

pejala (p. پیاله) üveg.

pišlāk barázdabillegető.

piva (o. пиво) sör.

pumāla pemet.

P

rāhatlek (a. راحت) jókedv.

rāxmāt (a. رحمت) kegyelem; hála.

rāst, rast (p. راست) helyes, igaz.

rād, rāt (o. рядъ) sor; rend; -szor, -szer, -ször.

riza (a. رضا) megnyugvás, beleegyezés; *riza bul* megnyugodni, megelégedni, beleegyezni.

ruza (p. روزه) böjt.

S

sābaḡ (a. صباح) reggel; *sābaḡ wāhete* reggel.

sābak csutka, gyümölcs szára.

sābak (a. سبق) leczke; *sābak uke-* leczkét venni, tanulni.

sāban eke; *sāban bōte* eke szarva.

sāber (a. صبر) türelem; *sāber it-* túrni, kitartani.

sadaka (a. صدقة) alamizsna.

sárat (a. ساعت) óra; *sárat bérü* egy óraker; *sárat bér cirek* egynegyed kettőre; *sárat járem fél kettőre*; *sáratatta ec cirek* háromnegyed kettőre; *iké sárat két óra*; *iké járem sárat fél háromra*.

sájen mindannyiszor, valahányszor.

sájra- énekelni, szólni (madarakról).

sákal szakáll.

sákau pösze, selypítő.

sákla- őrizni, megtartani, betartani.

sálawat kupré (a. صلوات irgalom) a szívárvány, szószerint: az irgalom hídjá.

sál- vetni, dobni, felereszteni (sólymot); építeni; *sáleş*- tettetni magát; *ulgängä sáleş*- holtnek tettetni magát.

sána- számlálni, megszámlálni.

sánat (o. сенатъ) tanács, tanácsos.

sándurac fülemile.

sányrrau siket.

sáre sárga, szürke.

sárek birka, juh.

sát- eladni; *sátüce* eladó; árus, kereskedő.

säu egészséges; *säulek* egészség.

säu- fejni.

säfar (a. سفر) utazás, hadjárat.

säké pad, lóca.

sändrä polcz az ajtó felett.

säu- szeretni; l. *sěj*-.

sélk-, *sélkét*- rázni, zökögtetni; *sélkén*- rázódni, lengeni, ingani.

sälägaj tiszta nyál.

sějér in.

sejer (a. سحر bűvészet) megrontás; *sejerce* vénasszony, ki étellel, itallal, vagy az embernek útjába tett megbabonázott tárggyal az embert meg tudja rontani. A tatárok különösen a cse-remisz és csuvas banyákat tartják ilyeneknek.

sej étel, ital, a mivel a vendéget megtisztelik; *sejla*- megvendégelni; *sejlan*- mulatni, vendégeskedni; *sejle* kedvelt, tisztelt.

sej- beleférni.

sejek híg.

sejer tehén.

sejercék seregély.

sekemsez, l. *sukemsez*.

senar kuzle félszemű.

sera sör.

seres- ragadni (mint a bojtorján).

serlan koldustetűféle növény.

sert hát; *kul sertę* a kézfej felső, szőrös fele.

setke vízhólyag.

sīdek vizelet.

sifon kis csap, a mit a kumiszos üveg dugójába lehet belesavarni.

sihsümbü (p. سمشنبه) kedd.

sij vizelni.

siják (*sējük*); *árka sijagé* hátgerincz.

sijél bőrkeményedés, tyúkszem.

sik coire.

siker- ugrani; *sikert-* ugráltatni, ugratni.

siméz kövér; *simér-* meghízni.

sinnék lóistálló.

sīrāk gyér, ritka.

sórā- kérdezni, kérni; *sórāu* kérdés; *sórās-* kérdezősködni.

sěj-, költői: *sāu-* szeretni, becézgetni; *sējēn-*, *sējēn-* örvendezni, megörülni.

sējäk csont; *sējäksöz* csont nélkül való.

sējlä- l. *sulä-*.

sējöklü, *söüklü* kedves, kedvében levő.

sēr- hajtani; *rumer sēr-* élni.

sēt tej; *sētlé* tejes, jótejelő.

'stakan, *estakan* (o. стаканъ) pohár.

'stjēna (o. стѣна) fal.

sū, *su* víz; *su'um* vizem; *sū čite* a víz partja, a víz melléke.

suäl (a. سؤال) kérdés.

suk- ütni, verni; *suγuš* harc, ütközet.

sukemsez, *sekemsez* kellemetlen.

suker, *sūker* vak; *suker tečkan* vakondok.

sul bal; *uŋdan sullan* jobbról balról; *sulāraǰ* sutakeztű, sete; *sulāraǰdan* balfelől.

sulu zab.

sulu, sulū szép.

suŋ után; későn; *suŋ kildé* későn jött; *suŋ, suŋra* mint névutó «után» értelemben ablativussal áll.

suz- kinyújtani.

sulä-, seǰlä- mondani, beszélni; *suläš-, seǰläš-* egymással beszélgetni.

suz szó; *özön suznen* *keskase* száz szónak is egy a vége.

šād (p. شان) vidám; *šädlek* jókedv.

šafak (a. شفق) az estének napnyugta utáni része.

šälkan répa.

šäreš vad.

šäb gyors, sebes.

šähär (p. شهر) város.

šełtälä- szidni.

šeš- dagadni, puffadni; *šešäk* daganat, kelés.

šema sima.

šert csoroszlya.

šibärač (or. цѣпъ) csép.

šikäl (a. شكل) alak, forma; *šikellä* alaku, mint; *ät šikellä*

mint a kutya.

šikmä vízszintes léczek a háztető vázán.

šimbä (p. شنبه) szombat.

šin (o. шина) keréka-broncs.

šir, čir betegség; *širlä, čirlä* beteg.

šulaj úgy; *šulajuk* és úgy, úgy.

šundaj olyan; *šundan, šunden* onnan.

šušenda itt.

t

täba serpenyő.

täba felé (dativussal).

täban talp; *täban äste* talp.

täbebcę (a. طبيب) orvos.

täbut (a. تابوت) koporsó.

täraŋ támasztófa.

- târen* még, megint.
tâj kétéves csikó, csikó.
tâj- kisiklani, elcsúszni, eldőlni.
tâk- felfűzni, akasztani; pass. *târel-*
takder, taktür (a. تقديب) sors.
tâkma tréfás verzeset.
tâm- csepegni; *tâmég* csepp.
tâmar, tâmer ér.
tâmer gyökér.
tâna kétéves üsző.
tânâu orrlyuk; *börön* *tişegé*.
tâng- ismerni, megismerni; *tâneş-* ismerkedni, megismerkedni.
tây hajnal; *tây âtkanda* hajnalhasadtával.
tâp- lelmi, találni, szerezni, szülni; *tâbeş* lelet, találás, ki-találás; *tâbel-* találtatni; *tâpter-* megtaláltatni, feltaláltatni, rá-vezetni.
tâpker -szor, -szer, -ször; *niçâ tâpker* hányszor?
târ szük.
târa- fésülni; *târak* fésű.
târt- húzni, szívni; *tâmâkê târt-* dohányozni.
tâş kő; *çâkma tâşe* tűzkő.
tâşak testis.
tâşla- dobni; *tâşlan-* rávetni magát, rárohanni; *tâşlaşter-*
çala- dobálni, dobálózni.
tâtar tatár; *tâtarça* tatár nyelv, tatárul.
tât íz, jó íz; *tâtle* édes.
tâu hegy.
tâwuk tyúk.
tâwuş hang.
tâz redv.
tâgärmâç kerék; *tâgärmâç teşe* küllő.
tâhârât (a. طهارت) mosakodás (az árnyékszéken).
tâkâ kos.
tâkâmukâ csigabiga.
tâm íz; *tâmlê, tâmnê* édes, ízletes; *tâmsêz* ízetlen.
tâmâkê (o. табакъ) dohány.
tânkâ érezipénz.

tärüzä ablak.

tärtü rúd.

täže (or. ТЯЖЪ) istráng.

tége az, amaz, az a bizonyos; *tégendä* ott, amott, amoda; *tégendän* onnan, amonnan.

těj-, *tij-* érinteni, hozzáérni, illetni, megilletni; *tėjš* illő, való, kell.

tějä- rakni, összerakni.

ték- varrni; *tégücé* varró, szabó; *téktér-* varratni.

tékü meredek.

tél nyelv; *sejer télé* páfrány; *télmüç* tolmács.

tälä- akarni, óhajtani; kérti; *täläk* vágy, óhajtás; *täläncé* koldus.

tälčü egy féreg, mely az állat bőre alatt daganatot okoz.

tälčök elitoris.

tärä- támasztani, megtámasztani; *tärät-* megtámasztatni.

téré eleven; *térel-* feléledni.

térsäk könyök.

těš fog; *těšé utmäs* foga nem metszi, nem képes; *těšlä-* harapni, rágni.

těz térd.

tězük trágya, bélsár.

tečan, *tečkan* egér.

tej- megállítani, visszatartani.

ten lélekzet; *ten äl-* lélekzetet venni.

teyła- hallgatni, meghallgatni.

terma borona.

ternak köröm.

těš külső; *těška ček-* kimenni.

těšäu békó (kötélből).

tiđ (baskir) = *tiz* gyors, gyorsan; *tiđräk* gyorsabban.

tigänäk bojtortján.

tigěz egyforma, egyenlő, egyformán.

tijér, *buřáz tijeré* ádámcsutka.

tilé bolond, balga.

tímér, *tímär* vas.

timräu sömörféle bőrbaj.

tin evet.

- tintäk* bolond.
tip- taposni, rúgni; *ájak tip-* tombolni, toporzékolni.
tir verejték; *tirlä-* izzadni.
tirän mély.
tiré, tiré bőr (= Haut).
tirgä- szidni.
tis- kilyukasztani; *tisék* lyuk, lyukas; *tisél-* kilyukasztódni, kilyukadni.
tiz, tiz (پ. تيز) gyors, gyorsan; *tizuk* gyorsan.
tóják pata.
tökta- megállani; *tökta indé* megállj csak!
tólka vascsó a kerékagyban.
tór- állani, tartózkodni, lakni.
tórná, terna daru.
tót- tartani, fogni; coop. *tótóš-*.
töz só; *tözlö* sós.
tözák tór; *tözákka tösör-* törbe ejteni.
töckör- tüszenni.
töjä teve.
tök szőr, pehely.
tökör- köpni; *tökörök* kiköpött nyál.
tölkö, tölké, telké róka.
tön éj; *járte tön* v. *tön urtase* éjfél; *tönnä* éjjel, éjnek idején.
töp tő, fenék, alja vminek; *töpcék* a legutolsó gyermek, vakarcs.
törän ekevas.
törlö, törlé féle, fajta; sokféle; *törlö törlö* különféle.
tös szín; *töslö* színü.
tös mag, hely, alkalom, eset; *töstän suj* későn, elkésve.
tös délelőtti idő; *tös wäkte* u. az.
tös- esni; *tösör-* ejteni; *sézné iskä tösörermén* önre fogok gondolni, ön eszembe fog jutni.
tötön füst.
tözän- igazítgatni, szépíteni magát.
tubsa küszöb.
tur-, tü- születni; *tüjan iir* szülőföld.
turáj rét, mező.

turan testvér.

turəm, turum keréktalp.

turę, ture igaz, helyes, egyenes.

tuj lakodalom.

tuj- jóllakni, eltelni, megelégedni.

tuk jóllakott.

tuk a pajta közepe, a hol csépelnek.

tul- telni, megtelni; *tule* tele, teljesen.

tun suba, köpönyeg.

turâ- vagdalni, felaprítani.

turġâj pacsirta.

tuzân por.

tubâ tető, csúcs, a fej teteje; *tubâ tákta* menyezet.

tubân alá, le; *tubängä* lefelé; *tubâncêlek* alázatosság.

tulâ- fizetni, megfizetni, leróni.

tur főhely; *turgä ut* ülj (kerülj) a főhelyre, az asztalfőre.

turâ bíró.

tus = *tös* hely.

tusäk ágy, derékalj.

tutkâj (o. terra) néni, leányzó.

u

uber, ūber boszorkány; *tön ūbere* éjjeli boszorkány.

uč tenyér, marok; *uč töbö* tenyér.

uj gondolat, tünődés, gond; *ujla-* gondolkozni, tünődni;

ujlat- gondolkozóba ejteni.

ujâ- ébren lenni; *ujâu* éber; *ujâulek* éberség, eszesség;

ujât- ébresztteni, felébresztteni.

ujna-, una- játszani; *ujnâu, unâu* játék, játszás; *ujencék* játékszer.

uk nyíl; *sâban uę* ekegerenda.

ul, uęel fiú.

ulâ- tutulni (kutyáról).

umârta méhkas.

uy jobb.

uġâj alkalmas, ügyes; *uġâjsz* kényelmetlen, alkalmatlan.

uġran gyorseszű.

ur- aratni; *urak* aratás.

urám utca.

urén hely; *urném* helyem; *urenle* a kinek helye van;
urensz helytelen.

üres orsz.

urla- orozni, lopni.

urman erdő.

urt foghús.

urtá közép; *kén urtáse* dél; *urták* közös, közösségben levő;
urtáča középszerű.

usál rossz, gonosz; *usállék* gonoszság.

ut tűz.

utar az állatok nappali helyéül szolgáló állás.

uten, *üten* fa (= Holz).

üter- ülni; *ütert*- ültetni; *ütergala*- üldögelni; *üteryec* szék.

utlek jászol.

uz- elmúlni, haladni.

uu

ugét tanács, tanítás.

— *ugrán-* tanulni; *ugrát* tanítani, l. *éjrán-*, *ürän-* stb.

ukén- bánkódni, búslakodni valamin, sajnálkozni, megbánni; *ukéndér-* bántani, búsítani.

ukséz árva.

ul- meghalni; *ulém* halál; *ultér-*, *üter-* megölni.

ulän széna, fű.

ulät emberi és állati (különösen kutya) formában járó szellem, mely a járványokat és a ragályt okozza.

ulčä- mérni; *ulčät-* méretni.

up- csókolni, ölelni; *ubü* csók; *ubész-* csókolózni, ölelkezni.

upkä tüdő, harag.

uräča szekéroidal.

ürän- tanulni; *ürät-* tanítani.

urdäk kacsá.

urlék padló alatti gerenda.

ursälän- nyugtalankodni, türelmetlenkedni.

us- nőni; *ustuur-* növeszteni, termelni.

ut epe.

ut- átmenni, áthaladni, elmulni, fogni (mint kés, fejsze).
utkän jel tavaly; *utä* keresztül, át; *utkän* éles, hegyes.
uz maga; *uzëm* magam stb.
uzöngé kengyel.

w

wardä (a. وَعَدَّة) haladék, határidő, kitűzött idő, ígélet.
 CSANÜSEV úr a *Täkmäk*-ban előforduló *wardä kujde* kifejezést
 így értelmezte: *suz birdé*, azaz «szavát adta».

wäket, wäket (a. وَقْت) idő.

wä (a. وَ) és.

winawat (o. ВИНОВАТЬ) bocsánat!

z

zaman (a. زَمَان) idő.

zängär kék, égszínkék.

zölöm (a. ظَلَم) zsarnokság, gonoszság, igazságtalanság.

zur (p. زور) nagy; *zurlek* nagyság.

ž

žan (p. جَان) lélek; *žaneš, žankaj* l. *janeš, jankaj* kedves,
 szerető.

žäwab (a. جَوَاب) felelet; *žäwab bir-* felelni, feleletet adni.

žékét l. *jégét*.

žij, jij forradás, var.

žilëm tögy.

žin (a. جِن) szellem. A falusi iskolás gyerekek a sor sze-
 rint negyvenedik gyereket *žin*-nek, vagy *päri*-nek tartják és sokat
 bosszantják.

žumra (a. جُمُعَة) péntek; *žumra kën* péntek.

žun, jun gyapjú.

PRÖHLE VILMOS.